

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „СРЕДНОВЕКОВНА КНИЖЕВНОСТ“ – РЕЦЕНЗИРАНА
СКРИПТА ОД НАСЛ. ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА,
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1902-110/16 од 252. редовна седница на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет, одржана на 28.9.2022 год., избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р **Добрила Миловска**, редовен професор, Филолошки факултет „Блаже Конески“- Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје;
- д-р **Виолета Мартиновска**, редовен професор, Педагошки факултет - Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „**СРЕДНОВЕКОВНА КНИЖЕВНОСТ**“ - **РЕЦЕНЗИРАНА СКРИПТА** од **насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска**, наменет за студентите на прв циклус студии на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Филолошки факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Ракописот од насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска со наслов „Средновековна книжевност“ - рецензирана скрипта, понуден како наставен прирачник за објавување во електронска форма на веб-страницата на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип се однесува на предметот Средновековна книжевност, кој студентите на Катедрата за македонски јазик и книжевност го слушаат како задолжителен предмет во првиот семестар со неделен фонд на часови 2+2+1. Понудениот ракопис од насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска е целосно во согласност со Предметната програма по предметот Средновековна книжевност, според која е структурирана наставната материја во овој ракопис. Рецензираната скрипта содржи 211 страници, А4 формат, распределени по поглавја и потпоглавја во кои се елаборира за теми од областа на средновековната книжевност. Содржината во скриптата е изложена и елаборирана во повеќе поглавја.

Првото поглавје, насловено како *Словенска писменост. Обид за периодизација* содржи податоци за почетоците на словенската писменост и важниот, а не така лесен пристап кон периодизација на старата литература. Според второто, следуваат и потпоглавјата: *Старата литература од последната четвртина на IX век до крајот на XII век; Епоха на примање, распространување и утврдување на делото на светите браќа Кирил и Методиј; Епоха на социјален протест и остри општествени противречја и нивниот одраз во литературата; Епоха на византиското владеење и Старата литература од почетокот на XIII век до втората четвртина на XV век.*

Второто поглавје се однесува и е насловено како *Ораторската проза во средновековието. Похвали, поуки, полемики*, така што следствено на ова поглавје доаѓаат и потпоглавјата со наслови: *Останати средновековни книжевни родови; Жанрот полемика (полемичка литература); Поим и дефиниција за жанрот полемика; Полемиката (расправата) како еден од видовите на научната проза; Полемиката и религијата. Реториката и дијалектиката; Жанрот полемика во домашната и светската литература; Жанрот полемика во зборниците на Висарион Дебарски; Структура на зборниците со патристички дела и ораторско-прозни слова.* Во второто поглавје се разгледуваат поуките, похвалите и полемиките како репрезентни жанрови на ораторската средновековна проза со тоа што истите се среќаваат во делата на најмаркантните средновековни книжевници, кои студентите ги изучуваат по предметот Средновековна книжевност. Ставен е акцент на полемиката, поради тоа што низ нејзината призма, студентите по истиов предмет ги интерпретираат делата на св. Кирил Филозоф, св. Методиј, Црноризец Храбар, Презвитер Козма.

Третото поглавје е насловено како *Датирање на недатираните творби* што како укажување и упатство е од исклучително значење при изучувањето на средновековната литература.

Со четвртото поглавје *За писмото со „црти и реси“* во овој учебник се прави воведување кон општословенскиот, односно прасловенскиот период и последователно кон дејноста на Кирил и Методиј и нивните следбеници, така што петтото поглавје со право го носи називот *Кирилометодиевистика*.

Како една од најопсежните области на која треба да се посвети внимание по овој предмет, Кирилометодиевистиката се доразработува преку потпоглавјата со наслови: *Извори; Кирил-творец на азбуката; Кирил Филозоф како полемичар; За дипломатскиот гест-предавање на свети мошти* и *За „Написание за правата вера“ и неколку спорови на Методиј*.

Шестото поглавје носи наслов *Средновековните книжевни школи и истакнатите книжевни дејци во нив* со акцент на св. Климент и св. Наум Охридски, кои во овој учебник добиваат место во следните потпоглавја со наслови: *Свети Климент-автор и креатор на оригинални и засведочени похвали и поуки со стилски богата поетика и Свети Наум Охридски-чудотворец и поет*.

Во седмото поглавје детално се прави осврт кон *Полемичкото дело „За буквите“ од Црноризец Храбар*, кон што се надоврзуваат и потпоглавјата: *Прва етапа на писменоста според Црноризец Храбар; Втора етапа на писменоста според Црноризец Храбар; Трета етапа на писменоста според Црноризец Храбар и Црноризец Храбар како полемичар*.

Неминовно е да се навлезе темелно во основите на богомилството за понатаму да се зборува за апокрифната литература. За тоа е водено сметка и при создавањето на осмото поглавје со наслов *Богомилски извори во македонската писмена традиција*. Во ова поглавје не само што се дава осврт кон богомилството, туку и се издвојува Презвитер Козма како проповедник, полемичар и автор на делото „Беседа против богомилите“. Оттука се наметнува и дообјаснува и тезата што е маркантна во проучувањата на д-р Ристова-Михајловска за врската помеѓу богомилството и апокрифната литература. Во склоп на ова поглавје следуваат и потпоглавјата: *Краток осврт кон досегашните проучувања на оригиналните богомилски извори; Базични принципи, симболика и први пишани документи на богомилството; Македонија-жариште на богомилството; Поделба на богомилските извори; Врската на богомилите со апокрифната литература; Оригинални богомилски извори; Некои антибогомилски извори; „Беседа против богомилите“ - полемичка творба од средновековието; Датирање на творбата на Козма; Презвитер Козма како писател-проповедник; Жанр, композиција и стил на творбата*.

Следните поглавја се однесуваат на животот и дејноста на останатите средновековни книжевници: Константин Брегалнички, Димитар Кантакузин, Исаија Серски, Владислав Граматик, Протопоп Јоан Кратовски, Висарион Дебарски, Пахомиј, Матеј и Сисој.

Последното поглавје со наслов *Средновековни романи и раскази* ги опфаќа најрепрезентативните романи и раскази од средновековната книжевност, што понатаму во текот на предавањата и вежбите се работат интерпретативно, а во ова учебно помагало се наведени таксативно и со издвојување на најважните сегменти.

На крајот, покрај биографијата на насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска, приложена е и богата библиографија на референци (кирилични, латинични и електронски извори) што авторката ги консултира при изработка на ракописот „Средновековна книжевност“ – рецензирана скрипта.

Трудот е напишан на стандарден македонски јазик со користење на кирилско писмо и е во согласност со основните методолошки барања за изработка на учебно помагало.

ЗАКЛУЧОК

Трудот на насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска со наслов „Средновековна книжевност“, понуден за објавување како рецензирана скрипта, со оглед на обемноста на наставната програма и наставната материја на предметот Средновековна книжевност, претставува исклучително професионално сработен труд преку кој се опфатени најзначајните аспекти на периодот, литературата и книжевниците што се изучуваат. Словенската писменост и кирилометодиевистиката се доближени до студентите и по пат на обид за периодизација и по пат на упатство за трајно совладување на знаењата од овој период. Авторката прави хронолошко пристапување кон овој период, со тоа што става акцент на св. Кирил, св. Методиј, св. Климент и св. Наум, но се насочува и кон личностите и делата на: Црноризец Храбар, Презвитер Козма, Константин Брегалнички и останатите средновековни книжевници. Она што го прави овој труд поинаков и подостапен до студентите се систематизирањата на средновековните дела низ призмата на полемиката што отвора едно поинакво пристапување кон средновековната литература, а во согласност со потребите и барањата на современиот читател и истражувач. На ваков начин на студентите им се олеснува достапноста и приодот кон теоретско-апликативниот материјал што во друга смисла е доста обеман. Одредените насоки и практични примери за можност за интерпретација се уште еден показател дека овој учебник ќе им го олесни патот до утврдување на трајни знаења на студентите. Овој наставен прирачник претставува солидно помагало за стекнување на знаења и сознанија од широкиот домен на средновековната литература. Врз основа на ова образложение за содржината на скриптата со наслов „Средновековна книжевност“, Рецензентската комисија заклучува дека овој труд на насл. доц. д-р Милена Ристова-Михајловска во целост ги исполнува основните критериуми за објавување. Затоа, како членови на Рецензентската комисија, им предлагаме на членовите на **Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип да го прифатат овој труд за објавување во е-библиотеката на веб-страницата на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип како рецензирана скрипта по предметот Средновековна книжевност.**

Рецензенти

Д-р Добрила Миловска, редовен професор, с.р.

Д-р Виолета Мартиновска, редовен професор, с.р.